

Emnekode : Hi-110
Kandidatnr. : 5755
Dato : 12.12.11
Ark nr. : 1 av 7

Oppgave 1

I tida fram mot 1660 gav kongen frie ei sitte i riksrådet sammen med adelen til ei ende alone igjen på toppen i Danmark-Norge i 1660. Adelen gav frie ei ha høyre mant, til ei miste nesten alt. Samtidig vens det fram ein ny stad, borgerne som blir mer og mer viktige for kongen.

I denne oppgava skal eg gjere greie for denne utviklingen i Danmark-Norge. Altså kongens kongen vente opp med all mant etter endvidet i 1660. Samt utvikling i mant til borgerne og redasjonen til adelen. Det vil først bli presentert hovedfulgende årssaker, deretter utlysandes årssaker året 1660 og til slutt ein konklusjon.

Emnekode : Hi-110
Kandidatnr. : 5755
Dato : 12.12.11
Ark nr. : 2 av 7

Bruen følgende årsskrifter

Adelen i Sverige

Etter inkorporeringen av Västmanlands län i Danmark-Norge i 1537 mistet Norge sitt riksråd og blir ett ledd med av Danmark, med dansk riksråd. I dette riksrådet sat den danske kongen / samt medlemmer fra den danske adelen (aristokratiet). Denne styresystemet som dette riksrådet utgjorde ble kalt riksrådsforfatningen. Det vil si at adel og konge stegte sammen, Adelen kunne ansette og velge by konge (i praksis alltid eldre fæste som til kongen), og kongen kunne velge medlemmene i riksrådet. For denne måten oppstod det en mantbalanse på toppen i styret i Danmark-Norge. Kongen måtte forholde seg i forhold til adel, og adel i forhold til konge.

Grunnen til at adelen kunne bli så stor politisk makt, ligger i den mantfaldige fornyelsen. Gjennom hele middelalderen ble adelen vært veldig viktige støtte givere til kongen, nettopp på grunn av fornyelsen adelen hadde. Adelen var de som kriget. Og kriget var det mye av. Krigene som ble ført i middelalderen var ofte basert på hælver med tung kavaleri og tung bestyring. Og denne typen krigføring hadde ikke alle råd til. Men det hadde adelen. Så dermed gav adelen grunnlaget for kongen si viktig foring, og fikk dermed politisk makt til å bli i form av

vinshåndtøysgjerning.

Denne steme rollen som adelen hadde før
høsten skulle til å utvikle seg. Som tidligere
etter i Europa og senere i ~~Den~~ Norge Danmark,
si utvikla gjette krigføring seg. Det visste
seg at tung krigføring og tungt haveleri blei
uoverlegen ein høy krigføring med fotsoldater
og langboer. Langboer var det ikke etsett i
Danmark - Norge. Men fotsoldater og legebøyer
viste seg å fungere godt. Fordelen med
denne type krigføring er at det er mye
billigere å "stille" ein mann til krig. Derfor
komme det bli tatt i bruk, ein "kittil" "ubunt"
krigsresser i Danmark - Norge. Bøylene. Det var
allerede på et høye bøyer for Norge til
krigsføring allerede på 1500 tallet, men resultatene
otte i protesten og opposisjon. Det var først
net midten av 1600 tallet at skottbøyer
Sehested fikk vist har effektive ein
norske bøyer kunne være, da dei dreiv et
sammen for Trøndelag. Hovedårsaken er
at bøyer- og legebøyer ten over for
den rollen adelen hadde spela i krigføring.
Og dermed mista adelen mye av sitt
gjerning for politisk makt.

Emnekode : Hi-110
Kandidatnr. : 5755
Dato : 12.12.11
Ark nr. : 4 av 7

Børgerstaden voks frem

Fra omkring 1660 voks det frem en ny stand som kom til at vise sig som værelse^{ein} viktige støtte spiller for kongen. Med de nye værktøjer som kom på 1500 tallet (skiftet, trelast, bøger), voks det frem en borgerskab som var specialiseret på handel. Børgerne voks sig store, store og vandre med kongen i byen. Med privilegier, over om nykøbstplasser og kødeplasser m.m., la kongen faldet til rette for en blomstring i handel. På denne måde overtog bøgerne næsten hele processen i trelast produktion og eksport. Børne læsten var igen til bunden. Så det at bøgerne voks sig store og store fra omkring 1660, med god hjælp av kongen, gjorde at det sunk sig store mængder kapital i landene på bøgerne. Og kongen byggede i sig på bøgerne som viktige allierede, ... økonomisk. Å Muge var det, og så mange muge det var efter 1600 tallet og blei det eneste mangel på kapital i styret. Derfor gikk kongen til bøgerne, og frem i sin. Og til gave flere bøger politisk makt og privilegier både før og etter 1660. Både kongen og bøgerne tjente på dette forholdet.

Emnekode : Hi - 110
Kandidatnr. : 5755
Dato : 12.12.11
Ark nr. : 5 av 7

Sentralisering

Fra midt 1600-tallet fikk kongedømmet ei mer effektiv og styrt sentralmakt. Årsaken til denne utviklingen ligger i økonomiske hensyn. Utviklingen fra midt av 1500-tallet var som før, for å få mer inn til kongen i form av skatter og bøtter. Denne inntekten var i stor grad brukt til krigene. Kongen ønsket å få mer kontroll både kretslig, lovmessig og domsmessig. Eksempel på denne type statlig initiativ er skattekontrollen som ble innført i 1590. Oppgaven til skattekontrollen var å bekjempe alt som sågde på tilget. Senere utviklet skattekontrollen seg til å bli medlemmer og senere dommer. Denne tendensen til økende sentral kontroll og effektivisering ser vi helt klart fra 1537 til 1660. Nye embete ble satt inn, strengere skatter og flere bøtter. Men fortsatt set lensherrer som består av adel med sine gårds og fegder. Dette var organ som kongen ville ha direkte kontroll over. Tendensen er klar. Fra midt 1600-tallet fikk kongen ei større og mer effektiv makt gjennom utbygging av embetsverk, samt dom og lovgivning på befestning av lensherrer og adel.

Emnekode : Hi-110
Kandidatnr. : 5755
Dato : 12.12.11
Ark nr. : 6 av 7

Oppsummering på baren følgende årer.

Som vi har lest så styrka generalmakta i Nord-Danmark seg i løpet av åra fram mot 1660. Adelen sveikast i tap av festsjen som krigeren og dermed Kongens gust. Borgerne var fram og venter heller som Kongens viktigste allierte. Denne utviklingen gav grunnlaget for en omveltning i styret i Danmark-Norge, og det var herfor det som skulle skje.

Utløsende årsaker

I 1657-1660 var Danmark-Norge med i Karl-Gustav krigen. Disse krigen ^{krigen} var dyre og førte til stor hjert ^(Friedrich II) i Norge. Det var dermed innført til møte for å diskutere skatteberikting og den økonomiske krisa krigen hadde endt opp i. På dette møtet i København var borgerne, de geistlige og adelen i form av riksdet representert. På møtet lygte Kongen et forslag om full overrett til seg selv (Kongelig). Dette forslaget stemte dei geistlige og borgerne for, mens adelen stemte imot. Kongen stemte da byparten og karna i København, samt innførte militært kontrollstand i byen. Dette blei innført for å legge press på adelen. Og til slutt så kapitulerte adelen og gav til sine håndfester som representerte Riksdet.

Emnekode : Hi-110
Kandidatnr. : 5755
Dato : 12.12.11
Ark nr. : 7 av 7

lisme, som riksdødet hadde hatt siden 1537. Deretter måtte adelen også skrive under på forfatnings-vektene om innføring av enerettet. Og dermed sat kongen seg på toppen med all veit vakt.

Kenningsp

På grunn av den uventede redningsp til adelen fram mot 1660, mista adelen i stor grad funksjonen og dermed nyttheten til kongen. I stedet vaks det fram ein høy stand, bogenstanden som tok over som kongens nyttigste allierte, i eit gjensidig forhold. I tillegg gav utvillinga i sentralstyret grunnlaget for heil eit meir sentralisert styre.

Alle disse utvillingstrekka var med og gav grunnlaget for ein endring i styresettet i Danmark-Norge. Og dermed denne endringa blei lagd et av omstendighetene rundt Karl Gustav kvigene og meir spesifikt sett på møtet i København i 1660.